Mahájánské texty

Květoslav Minařík
H.P.Blavacká

MAHÁJÁNSKÉ TEXTY

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 11

CANOPUS

Květoslav Minařík — H. P. Blavacká

MAHÁJÁNSKÉ TEXTY

CANOPUS
Praha 2013

Věnováno nemnohým
H. P. B.

© Květoslav Minařík, 2012

ISBN 978-80-87692-64-6

ÚVOD KOMENTÁTORA

Jestliže se s hlubokým porozuměním ponoříme do obsahu tohoto spisu, zřetelně se nám projeví, že evropskou okultní a mystickou literaturu musíme rozdělit do dvou od sebe zcela odlišných skupin. Jedna z nich obsahuje návody a sliby, které nevedou k niterné transfiguraci nebo ke zničení osobitosti hledajících lidí, ale jen ke svůdným představám rozvoje abnormálních schopností a sil a tím ovšem k představám o osobním uplatnění a úspěchu. Tato skupina spisů je zastoupena daleko větším počtem knih než druhá; ta bere v úvahu osudové příčinnosti ve světě živoucích tvorů a bytostí, a proto ukládá hledajícím lidem tak hlubokou mravní kázeň, že se pod jejím tlakem musí jejich osobnost rozplynout jako bezduchý přízrak.

I ti, kdo již hledají na cestách mystiky, však většinou natolik podléhají světským zřetelům, že si knih této druhé skupiny ani nevšímají nebo jim nerozumějí. Reagují spíš na návody a sliby, které na nich požadují část jejich času, a ten se jim zdá dobře využitý v objektivně bezpředmětných mentálních a fyzických cvicích.

Rozumíme-li dobře kvalitě psychického rozvoje světsky zaměřených lidí, musíme se vyhýbat každému zkoumání, kam zavádí životnost a vůle nezušlechtěná vysokými zřeteli. Právě rozvoj těchto vysokých zřetelů nás má na cestách mystiky zajímat především, aby v nás pochybné mentální a fyzické cviky nebudily neblahé předzvěsti.

Hlas ticha klade důraz především na vývoj těchto vysokých zřetelů. Proto jsem jej zařadil do nejhodnotnějších mystických spisů — a chtěl tomu jistě sám osud, že jsem poznal člověka, jehož mystické úsilí bylo věrným obrazem pouček tohoto spisu. Upozornil jsem ho na to, ale on této knize stejně nerozuměl, neboť se právě rozvíjel do duchovního života spontánní silou pravé duchovní realizace. Tím chci říci, že byl mystikem způsobem svého života a nikoli teoretickými znalostmi.

Byl bych mu rád umožnil, aby své životní mystické úsilí mohl zařadit do určité mystické metodiky, a proto jsem se rozhodl udělat k tomuto spisu komentáře, které by mu jeho situaci objasnily.

Právě v té době jsem však byl o tyto komentáře požádán i jedním theosofem, který je chtěl vydat knižně. To se však nepodařilo pro očividné zevní překážky ...

Zatím však týž člověk, pro něhož jsem komentáře napsal, potvrdil všechny mé znalosti a zkušenosti „Stezky tajného srdce". Proto jsem komentáře přepracoval s ohledem na to, aby ukázaly nauku tohoto spisu z ještě hlubšího hlediska. Poučen velikým potvrzením, rozhodl jsem se ve víře ve skutečnou upřímnost hledajících lidí odhalit ještě více clonu z pravé mystiky. Rozhodl jsem se také, že toto dílo zahrnu do skupiny svých spisů, které mají jako celek ukázat, jakým způsobem mají hledající lidé překonat světskost a přes nebeské stavy dosáhnout nirvány.

Cesta, kterou tento spis ukazuje, může, jak vím, každého odstrašit svou přísností a vznešeností. Cíle mystiky jsou však tak vysoké, že jich žádný světsky orientovaný člověk nemůže dosáhnout. Ale tyto cíle vábí právě svou nadsvětskostí, která by byla zničena a pošlapána i nejmenším nádechem světskosti. Z toho důvodu je nezbytné, aby toužící lidé přijali mravní zřetele a kázeň, která je zbaví světskosti dříve, než vstoupí do oblasti, kterou má tento spis na zřeteli.

Uvažujeme-li tedy o vznešených cílích pravé mystiky, musíme technická cvičení tolik zdůrazňovaná povrchními spisy pojednávajícími o mystice pokládat za úsilí marné. Neboť život není zmatená hra, leda na povrchu. V hlubinách vlastní bytosti je každý jedinec vystaven vážným tlakům ŽIVOTA, tlakům, které musí řešit, jestliže se ovšem již nestal bezduchou mátohou, která vnitřní život ztratila a žije pouze viděním a povrchními reakcemi, čili reflexy.

Ač nerad, soudím, že se počet lidí žijících psychickými reflexy skutečně zvětšuje. Proto se u druhé skupiny lidí, u těch, kteří žijí nitrem, jeví potřeba nalézt metodu, jejíž pomocí by překonali svět, který je induktivní silou obvyklých zřetelů tísní víc a víc. Jenže metoda bývá téměř vždy spíše čímsi neživým a bytosti vzdáleným, a proto je třeba NAUKY, která ukazuje cestu k hluboké přeměně právě v přirozeném stavu bytosti. Zde se však již nevystačí se zevními postoji a úkony, nýbrž s úsilím o mravní proměnu, jejíž podoba nám svítá z textu této knihy. Proto může být tato kniha blízká každému, kdo vážně myslí na své vykoupení.

To, čím text může hledajícího a toužícího člověka odstrašovat, bude mírněno úspěchy v úsilí o mravní proměnu. Jenom světsky orientovaní lidé se mohou strachovat pouček, příkazů a napomenutí, které text obsahuje. Jakmile se očistí, bude jim jeho mrazivé ovzduší příjemné stejně jako chladný vánek v tropickém dni. Domněle těžký a bolestný život bódhisattvů se jim pak ukáže jako radikální způsob bytostné očisty, jejímž ovzduším svítá a probleskuje blaženost a volnost Velikého Vykoupení tak zřetelně jako za žádného jiného duševního postoje.

Veliký cíl, totiž vykoupení, je abstrakcí pro každého z těch, kdo v sobě nosí byť jen nepatrnou stopu světskosti a instinktivnosti. Všechno, co náleží do těchto dvou forem živočišnosti, musí být vyhlazeno hlubokým zaměřením bódhisattvického ducha, který je kvalitativně opakem ducha sobeckého. A vědomí bódhisattvů se snadno přesmekne z oblasti jevů do transcendentna, kde již nebude zatíženo okovy dobra nebo zla. Potom jim vzejde moudrost, která je korunou „velikých překonatelů“ — čekajících již jen na samovolné vyhasnutí každé stopy sklonu k diferenciaci na úrovni uvědomování, k diferenciaci, která stahuje monadu do křečovitého stavu, jejž poznáváme jako bytí.

Tak vysokými zřeteli, které zbavují každého usilujícího člověka celé jeho vlastní osobitosti, ukazuje tento spis spolehlivou cestu k nejvyššímu cíli, v němž již neexistuje žádná křeč bytí, ať je ze subjektivního hlediska chápána jako příjemná, nebo nepříjemná. A Veliký Cíl ukáže, že je jediným domovem, do něhož se musí jednou vrátit všichni ti, kdo se cestou inkarnacemi ztratili v sansáru, ošáleni zdáními, která jim před očima kouzlil zevní svět.

Nechť je tedy tato kniha ukazatelem nejvyšší cesty, pravého úsilí a opravdového vykoupení!

Květoslav Minařík

PŘEDMLUVA
HELENY PETROVNY BLAVACKÉ

Tyto stránky jsou výběrem z Knihy zlatých předpisů, *z jednoho z oněch děl, která byla vložena do rukou žáků mystiky na Východě. V oné škole, jejíž učení bylo přijato též mnohými theosofy, je jejich znalost povinná. Pořízení překladu tohoto díla bylo pro mne úkolem poměrně snadným, jelikož znám zpaměti mnohé z těchto předpisů.*

Je velmi dobře známo, že se v Indii metody psychického školení od sebe liší podle toho, který guru (učitel nebo mistr) je provádí. Neliší se však jen proto, že patří k různým filozofickým školám, jichž je šest, ale též proto, že každý guru má svou vlastní soustavu, kterou obyčejně udržuje ve velké tajnosti. Za Himálajem však není v metodách ezoterních škol rozdílu, nejedná-li se právě o gurua, který je pouze obyčejným lamou, jenž zná jen o trochu více než ti, které učí.*

Dílo, z kterého zde překládám, tvoří část téže skupiny spisů jako dílo, z něhož byly vyňaty Znělky Knihy Dzyan, *na které spočívá* Tajná nauka. *Společně s velikým mystickým dílem, nazvaným* Paramártha, *o němž praví legenda o* Nágárdžunovi, *že bylo odevzdáno velikému arhatovi nágy, čili „hady“ (pojmenování dávané středověkým zasvěcencům) si činí nárok na stejný původ i* Kniha zlatých předpisů. *Přesto její myšlenky a nauky, jakkoli vznešené a původní, nalézáme často v různé podobě v sanskrtských dílech jako v Džňánéšvarí,** v onom skvělém mystickém pojednání, kde Kršna líčí Ardžunovi planoucími barvami stav plně osvíceného jogína; rovněž je nalézáme i v různých upanišadách. To je konečně přirozené, jelikož většina, když ne všichni z velikých arhatů, prvních to následovníků Gautamy Buddhy, byli Hindové a Árjové a nikoli Mongolové, zvláště ti, kteří se vystěhovali do Tibetu. Díla, jež jen Árjásanga po sobě zanechala, jsou velmi početná.*

*V hinduismu.

**Džňánéšvarí je, jak je nyní známo, psána maráthsky a skládá se z Bhagavadgíty komentované Džňánešvarem.

Pozn. vydavatele: Veškeré poznámky označené * jsou původní poznámky H. P. B.

Původní Předpisy byly vyryty do tenkých obdélníkových destiček, opisy pak velmi často do kotoučů. Tyto kotouče nebo tabulky jsou obyčejně uchovávány na oltářích chrámů přidružených ke střediskům, kde jsou zřízeny tzv. „kontemplativní" čili mahájánské školy (jógačára). Jsou psány různě, někdy tibetsky, většinou však v ideografech. Posvátná řeč (senzar), nehledě k její vlastní abecedě, může ještě být vyjadřována různými způsoby psaní, tajnými znaky, které připomínají spíše ideografy než slabiky. Jiná metoda (tibetsky zvaná lug*) používá čísel a barev, z nichž každé představuje jedno písmeno tibetské abecedy (třicet jednoduchých a čtyřiasedmdesát složených písmen) a tak tvoří úplnou abecedu tajného písma. Při používání ideografů je nutno číst text určitým způsobem, neboť v tomto případě symboly a znaky používané v astrologii, tj. dvanáct zvířetníkových znamení a sedm základních barev, každá ve třech odstínech — světlé, základní a temné — představují třiatřicet písmen jednoduché abecedy pro slova a věty. Vždyť při této metodě dvanáct pětkrát opakovaných znamení zvířetníku spojených s pěti živly a sedmi barvami dává celou abecedu, složenou ze šedesáti posvátných písmen a dvanácti znaků. Znak, umístěný na počátku textu, rozhoduje o tom, zda má čtenář číst po indickém způsobu, kdy každé slovo je jednoduše přizpůsobeno sanskrtu, nebo podle zásad čínského čtení ideografického. Nejsnadnější způsob je však ten, který nenutí čtenáře k používání nějakého zvláštního nebo vůbec* jakéhokoli *jazyka, neboť znaky a symboly byly jako arabské číslovky a značky obecným a mezinárodním majetkem zasvěcených mystiků a jejich následovníků. Tatáž zvláštnost je typická u jednoho způsobu čínského písma, které může čít kdokoli obeznámený s jeho povahou se stejnou snadností; Japonec je např. může stejně snadno číst ve své vlastní řeči jako Číňan v jazyku svém.*

Kniha zlatých předpisů — *z nichž některé jsou z předbuddhistické doby, zatím co jiné jsou pozdějšího data — obsahuje asi devadesát menších zvláštních pojednání. Z těch jsem se naučila devětatřiceti zpaměti již před léty. Abych mohla přeložit zbytek, byla bych se musila uchýlit k poznámkám roztroušeným v neobyčejně velkém množství písemných dokladů a záznamů, sebraných v minulých dvaceti letech, jež nikdy nebyly uspořádány, což by věc neučinilo na žádný způsob snadným úkolem. Všechny by ani také*

nemohly být přeloženy a dány světu příliš sobeckému a tolik připoutanému ke smyslovým věcem a tudíž naprosto nepřipravenému správně pochopit mravouku tak vznešenou. Neboť když člověk vážně nevytrvá na cestě sebepoznání, pak nikdy není ochoten vyslechnout takové rady.

Přesto však nepřeberné svazky východního písemnictví, zvláště upanišád, *jsou takové mravouky plny. „Usmrť všechnu touhu po životě“, praví Kršna k Ardžunovi. Tato touha má své sídlo pouze v těle, v nositeli vtěleného Já a nikoli v Já samotném, jež je „věčné, nezničitelné, jež nejen nezabíjí, ale nemůže být samo zabito“ (*Katha-upanišada*). „Usmrť pociťování“, učí* Suttanipátó, *„dívej se stejně na rozkoš a bolest, zisk i ztrátu, vítězství nebo porážku“. Rovněž: „Jen ve Věčném hledej útočiště.“ „Znič pocit oddělenosti“, stále různými způsoby opakuje Kršna. „Mysl (*manas*), která sleduje toulavé smysly, činí duši (*buddhi*) stejně bezmocnou jako člun, jenž unášen větrem bloudí po vodách“ (Bhagavadgíta II, 67).*

Proto jsem považovala za lepší pořídit jakýsi rozumný výběr jenom z těch pojednání, která budou vhodná oněm několika skutečným mystikům v Theosofické společnosti a která určitě uspokojí jejich potřeby. Jen oni ocení tato slova Kršny — Krista, vyššího Já.

„Mudrcové netruchlí ani pro živé ani pro mrtvé. Aniž bylo vskutku doby, kdy bych nebyl já nebo tito vládcové lidí a také nikdo z nás ani v budoucnosti nepřestane být“ (Bhagavadgíta II, 11, 12).

V tomto překladu jsem učinila vše, aby byla zachována básnická krása řeči a jejích obrazů, jimiž se vyznačuje dílo původní. Do jaké míry se mi toto úsilí zdařilo, nechť posoudí čtenář sám.

1889 *H. P. B.*

Zlomek první

HLAS TICHA

1. Tyto pokyny platí pro ty, kteří neznají nebezpečí nižších iddhi, čili psychických sil.[1] *

Mluví-li se o nižších psychických silách, nejde snad vždy o kouzelné síly, ale o psychická napětí, jejichž bezprostředními impulsy je člověk podněcován k tomu či onomu činu. Výraz magické síly proto musíme z evropského hlediska chápat jako neovladatelné psychické podněty; ty však člověk v sobě uložil sám svými zřeteli. Zřetele totiž znamenají vytváření vztahů a z nich vzniká napětí, které se vybíjí proti předmětům těchto vztahů nebo předmětům jim podobným.

Tato velmi neutěšená situace přivádí člověka vždycky do nesnází, pocházejících z rozličných „nevyhnutelností“, které si sám připravil. Jóga se však stává živou a významnou teprve tehdy, když tato situace přestala. To je smysl slov textu, jenž tímto způsobem dává najevo, že počátek jógického školení vůbec je nutno vidět ve snaze o psychické překonání této situace. Ten, kdo chce být jogínem, musí především začít s takovou mentální a vědomou životosprávou, jaká ho vede ke zcela jiným zřetelům, než jaké měl dosud. Musí se zaměřit k transcendentální oblasti, aby objektem jeho mysli a vědomí byly oblasti a věci nadsvětské a tím se konečně vymanil ze vztahů světských, na něž si vždy stěžuje, mluví-li o životní strasti.

Výsledek úsilí o usměrnění zřetelů do transcendentna se posléze projeví vyvstáním šťastných nadsvětských pocitů a to je vlastně stav, označitelný za přípravu k józe.

2. Ten, kdo by chtěl slyšet hlas náda,[2] *„bezzvučný zvuk“ a pochopit jej, ten se musí seznámit s povahou dhárany.*[3]

Dhárana je v tomto případě považována za soustředění mysli, jehož pomocí dosáhl člověk tak hlubokého psychického nebo mentálního utišení, že uslyší hlas náda. Tento hlas, duchovní ticho, je reakcí na tvůrčí přírodní i kosmické znění; to není běžně slyšitelné,

* Číslované poznámky H. P. B. najdete na konci knihy před vysvětlivkami.

i když jeho některé modifikace může člověk slyšet jak v určitém obvyklém tónu v uších, tak i přímo v přírodě. O tom se bude mluvit dále v textu. Nyní je nutno pouze připomenout, že skutečným mentálním utišením, jehož bylo dosaženo soustředěním z vlastní vůle, bude „vnímáno ticho“; ticho je rušeno tvůrčím zněním a to se mění v tón, zesilující až do strašných úderů a praskotu. Jenom slyšení těchto průvodních zvuků může ten, kdo chce být jogínem, považovat za doklad pravého mentálního utišení. To znamená, že když se tyto zvuky nedostaví, nedosáhl vlastně mentálního soustředění, ale pouze upoutal pozornost, což se rovná meditaci nebo soustředění s určitou myšlenkou.

3. Když se žák stal lhostejným k předmětům smyslového vnímání, musí vyhledat krále těchto smyslů, tvůrce myšlenek, původce klamu.

Tímto králem je vlastně zřetel nebo názor. Upíná-li se k tvářnosti skutečna, podněcuje k určitému myšlení; takové myšlení modeluje schopnost prozření neboli vhled toho druhu, jakým bývají obdařeni světští dobře učlenění lidé. To znamená, že zajímá-li se člověk jenom o zevní vzhled jevů, bude se jeho myšlení pohybovat jenom v této sféře; to je pravá příčina nevědomosti, jak ji chápe mystika, jóga nebo buddhismus. Chce-li člověk nabýt poznání, musí zaměřit pozornost k tomu, jak se jev chová a nikoli k tomu, jak vypadá. To je ostatně psychologický moment, který působí na rozvoj inteligence, vzdělanosti a moudrosti. Kdo se zajímá o vzhled jevů, ten je vždy duševně zaostalejší, dokonce přesně v poměru ke zřetelům, usměrněným buď k povrchu, nebo k nitru věcí.

4. Mysl je velikým vrahem Skutečnosti.

5. Toho vraha nechť žák usmrtí.

Mysl je síla nebo schopnost, která člověku, jenž ji neovládá, dovede představit jeho vlastní přesvědčení jako objektivní skutečnost. Člověk tak vlastně sám sobě buduje síť klamu, klamných přesvědčení a názorů, jimiž je sváděn na scestí v poznávání povahy skutečnosti.

Mysl je nutno usmrtit. Může být usmrcena „vědomým soustředěním s oporami“, což znamená soustředění na objekt, jímž je jisté

místo v těle nebo představa umístěná v těle. Přitom je nezbytné udržovat bdělost na tak vysokém stupni, že si je při tomto soustředění cvičící člověk vědom sebe sama. Za těchto okolností mysl přestane putovat jak za dohledu denního vědomí, což se pokládá za vědomé myšlení, tak i podvědomě, což se pokládá za bloudění mysli. Přestane-li mysl putovat, přestane člověku předkládat jeho domněnky a přesvědčení jako objektivní pravdy a to je podmínkou k probuzení postřehovací moci, prorážející si cestu klamnými zdáními ke skutečnosti a pravdě.

6. Neboť: když se mu jeho vlastní podoba bude jevit neskutečnou jako při probuzení všechny ty tvary, jež vidí ve snech;

7. když již neuslyší ony mnohé zvuky, jen pak může rozpoznat ten Jediný vnitřní zvuk, jenž ničí zvuky zevní.

Je-li zastaveno mechanické myšlení silou mentálního soustředění s oporami a přivedeno až k výslednému jevu, jímž je jistý stupeň prozření, ukáže se náhle, že až dosud viděné jevy jako např. příroda, lidé a živočichové jsou pouze masky zakrývající rozhodující psychickou skutečnost, která má často zcela jinou povahu než její maska. A zajímavé přitom je, že člověk, jenž dosáhl prozření, nenachází mezi jevy, které může právě pozorovat, „charaktery“, nýbrž spíše stroje, poháněné psychickými podněty jako např. vášněmi, vzruchy, rozličnými city a hlubokými pohnutkami… A čím lépe vidí, tím více zjišťuje, že jevy jsou jen „prapory vlající ve větru niterných napětí, přiváděných k vybití schopností vlastního smyslového vnímání“.

Když člověk utichne (mentálně) silou soustředění, pozná též, že se vymanil z lomozu, který vyvolává zrání, růst a vývoj organismů, tvůrčí dění a všechny počiny živoucích tvorů; to je znamení, že se skutečně propracoval do ticha. Toto ticho se mu stává životním prožitkem, jako mu až dosud byl životním prožitkem tento lomoz, postihující každou bytost i tvora, kteří se nevymanili z mechanického myšlení silou soustředění.

Postřehy, jejichž pomocí proniká člověk k poznání životní mechaniky, neukáží pouze to, že všechno živé je jen strojem uváděným

v pohyb příslušnou pohonnou látkou, ale dokazují mu, že i on je takovým strojem. K těmto postřehům totiž dochází v psychickém přerodu a přitom se i on sám pozná jako bytí neskutečné, jelikož je oživováno příčinnými karmickými silami. U příznivých typů provádějících jógu je toto poznání počátkem úsilí, jehož pomocí si chtějí podmanit sebe samy; chtějí tak přestat být stroji a stát se bytostmi, to je jevy, které vládnou svému bytí svou vůlí.

Tím buď řečeno, že dalším cílem jógy je dovést člověka ke schopnosti nebo k síle, kterou by mohl sobě vládnout. Kdo to dovede, ten jistě v sobě nejprve udělá pořádek: potlačí nežádoucí duševní stavy a začne žít v dobrých stavech. — Kdo sobě vládne a žije jen v dobrých stavech, aniž se nechá dosud nezničenými bytostnými sklony přimět k tomu, aby porušil příkaz neubližovat jiným tvorům a bytostem, ocitá se — a to bezprostředně — v božských stavech a tím ovšem i v božských oblastech. To znamená, že sebevláda, kterou rozumíme podmanění si sebe sama až ke schopnosti žít ve chtěných dobrých stavech, pozvedá ihned člověka do nebe, jestliže dovede neuposlechnout eventuálních impulsů, aby komukoli ubližoval za účelem jakéhokoli vlastního prospěchu. A to je vlastně začátek jógy. Další výsledky se vymykají pochopení…

8. Jedině pak, nikoli dříve, opustí oblast asat, klamný svět, aby vstoupil do říše sat, oblasti pravdy.

Oblast asat je vlastně svět kolotavých existencí, věčného koloběhu zrozování a umírání, svět neklidu a klamů. Synonymum sansára podle sanskrtu a korwa v řeči tibetské. — Kde končí oblast asat začíná oblast sat. Oblast sat obsahuje na nižších stupních sféry dévů, na nejvyšším stupni Světlo, jehož obdobu bychom mohli vidět ve bdění, které není opřeno o smyslové vjemy. Tedy ve „bdění o sobě“, což je též jas vědomí, kosmická prázdnota, která dala vzniknout kosmickým tělesům a všemu bytí ze svých vlastních schopností a sil.

9. Dříve než duše prohlédne, je nutno dosáhnout vnitřního souladu a tělesné oči se musí stát slepými k veškerému klamu.